



De selectie van kleuters voor de schakelklassen in 's-Hertogenbosch

Voorgeschiedenis

De gemeente 's-Hertogenbosch was één van de gemeenten die in het schooljaar 2005-2006 een pilot schakelklas heeft uitgevoerd. Er is destijds gekozen voor een instroomgroep, dus een schakelklas voor kleuters die net vier jaar zijn geworden. Het bleek niet eenvoudig om bij zulke jonge kinderen vast te stellen of er sprake is van taalachterstand of dat er wellicht meer aan de hand is dan alleen taalproblemen.

Het vervolg: nog meer schakelklassen voor kleuters

In de jaren na de pilot zijn er in 's-Hertogenbosch meer schakelklassen ingericht voor kleuters. De gemeente heeft, op basis van de ervaringen van de pilot, ervoor gekozen om niet meer de allerjongste kleuters in de schakelklas te plaatsen. De huidige schakelklassen zijn bestemd voor kinderen tussen de 4 ½ en 5 ½ jaar oud.

Selectie van kleuters

Ook wanneer kleuters iets ouder zijn, is het best lastig om kinderen te selecteren voor de schakelklas. Deze taak is uitbesteed aan de logopedisten van de GGD Hart voor Brabant en zij hebben er inmiddels al veel ervaring mee opgedaan. De logopedisten zijn verantwoordelijk voor de onderzoeken, normering en notering van de onderzoeken onder (potentiële) schakelklaskinderen. De screening vindt twee maal plaats: voorafgaand aan het schakeljaar en aan het einde van het schakeljaar. In januari worden de kinderen besproken naar aanleiding van een observatielijst van leerkrachten. Dat is meteen ook een monitoring.

Procedure

Hoe gaat de selectie in zijn werk? We vroegen het Minke Oskam-Ypma, werkzaam bij de vakgroep logopedie van de GGD en coördinator van de schakelklassen.

'In mei/juni, voorafgaand aan het schooljaar start de selectie. Dat gaat in overleg met de ouders. Alles verloopt via een protocol. De leerkrachten van groep 1 en 2 geven - in overleg met de IB'ers - namen door van maximaal 20 kinderen, waarvan zij vinden dat de taalvaardigheid, passief en/of actief, achterblijft. De kleuters moeten minstens zes maanden Nederlandstalig onderwijs hebben gehad. In de praktijk komt het er op neer dat de kinderen tussen de 4 ½ en 5 ½ jaar oud zijn.'

Gebeurt het weleens dat er teveel kinderen worden aangemeld? En hoe gaan jullie daarmee om? Worden de selectiecriteria dan strenger?

'Er zijn tot nu toe nooit meer dan 15 kinderen in aanmerking gekomen. Sterker nog...vaak kost het moeite om aan 10 kinderen te komen, want dat is het minimum aantal leerlingen voor de schakelklas, zo heeft de gemeente bepaald. Vergeet niet...dit zijn vaak scholen in zorg/achterstandswijken en die scholen zijn in ons geval niet zo heel erg groot. Als er meer dan 15 kinderen zouden zijn, die in aanmerking komen voor de schakelklas, zou ik het persoonlijk aan de projectgroep voorleggen. De andere twee begeleiders van de schakelklassen, een taalkundige en een onderwijskundige, kennen de competenties van de schakelklasleerkrachten en de mogelijkheden op de betreffende school, dus dan zouden we het een en ander op een rijtje moeten zetten.'

Waar wordt in eerste instantie naar gekeken?

'De leerkracht vult, eventueel samen met de schakelklasleerkracht, de observatielijst sociale redzaamheid in. Daarin komen aspecten van taalvaardigheid aan de orde, maar ook verschillende fasen van ontwikkeling, zoals de aanpassingsfase, de leerfase enzovoorts. Verder vullen ouders een vragenlijst in. De ouder vragenlijst bevat vragen over de spraak/taalontwikkeling van het kind, over de taalstimulering en het taalaanbod thuis, het monddgedrag en dat soort zaken. Ook zetten ouders hun handtekening, want officieel moeten ouders toestemming geven voor de plaatsing van hun kind in de schakelklas.'

Wanneer komen jullie in beeld?

'De logopedist van de GGD voert het Standaard Eerste Onderzoek uit, aangevuld met de TAK-woordenschat voor passief taalgebruik. In het Standaard Eerste Onderzoek komen verschillende taalaspecten aan bod, zoals rubriceren, spontane spraak, zinsbouw. De belangrijkste onderdelen voor de selectie zijn: taalbegrip; auditief geheugen voor woorden; auditief geheugen voor zinnen; articulatie en de uitslag van de TAK passieve woordenschat. De resultaten daarvan worden genoteerd door de logopedist. De uitslagen per leerling worden vervolgens in een overzicht weergegeven, waardoor de kinderen met elkaar vergeleken kunnen worden.'

Wie bepaalt nu uiteindelijk welk kind in de schakelklas komt?

'De logopedist voert overleg met de IB'er en eventueel ook met de directeur om de selectie te maken voor de maximaal 15 kinderen die in de schakelklas worden geplaatst. Die selectie vindt plaats op grond van de scores van het Standaard Eerste Onderzoek en de uitslagen van de observatielijsten. Meestal springen de kinderen met een echte taalachterstand er gelijk uit. Bijna alle scores zijn dan laag over de hele linie en specifieke aandachtspunten worden zichtbaar. Een aantal twijfelgevallen wordt besproken door de logopedist en de leerkracht, eventueel zijn daar ook de IB'er en de directeur bij aanwezig, waardoor uiteindelijk de groepssamenstelling tot stand komt met het juiste aantal kinderen.

Indien kinderen moeten worden doorverwezen voor logopedische therapie, wordt direct persoonlijk contact opgenomen met de ouders. Dit kan eventueel ook gedurende het schooljaar. De logopedisten verzorgen de oudercursussen, een verplicht onderdeel voor ouders van schakelklasleerlingen, en komen dus gedurende het schooljaar regelmatig in de groep.'

Zijn er weleens ouders die het allemaal niet zien zitten dat hun kind extra wordt getoetst? En wat doe je dan?

'De extra toetsing is nog nooit een punt geweest voor de ouders. Ze worden meestal ook persoonlijk benaderd door de IB'er of de directeur. Het is weleens voorgekomen dat ouders niet meededen aan de oudercursussen, die dus eigenlijk verplicht zijn voor ouders van leerlingen in de schakelklas. In overleg met de projectgroep is in specifieke gevallen besloten de kinderen toch in de schakelgroep te laten zitten, omdat dat immers in het belang van het kind is. Als ouders zouden weigeren hun kind te laten toetsen, dan wordt het kind natuurlijk niet getoetst en ook niet in de schakelgroep geplaatst.'

Wanneer vindt een vervolgmeting plaats?

'In januari wordt de observatielijst weer ingevuld door dezelfde leerkracht of leerkrachten. Er volgt een monitorgesprek tussen de logopedist en de IB'er en/of de schakelklasleerkracht. Op grond van de bevindingen en de uitslag van de observatielijst wordt besloten of er nog extra actie moet worden ondernomen ten aanzien van de taalontwikkeling van de kinderen. Die mogelijke extra acties kunnen zijn:

- nog meer extra aandacht besteden aan bepaalde taalfacetten voor dit specifieke kind;
- inschakelen van andere disciplines;
- extra onderzoek door de logopedist, eventueel De ToetsTweetaligheid;
- verwijzing naar een andere klas of school.

Er wordt een per leerling een staafdiagram gemaakt, waarbij de kinderen vergeleken worden met zichzelf, maar er wordt ook een overall-score van de groep berekend ten aanzien van sociale redzaamheid.'

En dan zit jullie taak erop?

'Nee, want in juni, aan het eind van het schooljaar, wordt hetzelfde Standaard Eerste Onderzoek afgenomen, inclusief de TAK-woordenschat. Hetzelfde overzicht wordt ingevuld voor de kinderen die de schakelklas hebben gevolgd. De overzichten van de scores van de kinderen en de observatielijsten gaan, behalve naar de betreffende school, ook naar de projectgroep Schakelklas 's-Hertogenbosch.'

Meer informatie:
GGD Hart voor Brabant
Minke Oskam-Ypma
m.oskam@ggdhvb.nl

Karin Hoogeveen
Sardes, mei 2008